

KARMELGEMEENSCHAP “CARMELI DEUS CARITAS”, VUGHT

20 maart 2009

Thema: **STILTE IN DE KARMEL**

De stilte in de Karmelspiritualiteit

Vanaf het begin is de stilte een belangrijk aandachtspunt geweest in de karmelspiritualiteit

Dat komt omdat de Karmeltraditie haar oorsprong heeft in de leefwijze van de kluizenaars op de berg Karmel. Die leidden een leven in afzondering, in eenzaamheid en stilte.

Dat was geen stilte omwille van de stilte, maar stilte met een specifiek doel, namelijk om te komen tot een diepere verbondenheid met God.

In de zogeheten “Regel van Albertus” de eerste leefregel, die begin 1200 voor de kluizenaarsge-meenschap van de berg Karmel werd geschreven, wordt aan de stilte en de zwijgzaamheid van de monniken een heel hoofdstuk gewijd (Hoofdstuk 21)

Daarom is er vanaf het begin in de Karmel veel ruimte gegeven aan de stilte.

Hoewel de monniken van de berg Karmel als groep in elkaars nabijheid woonden en verbleven, beoefenden zij die stilte in die zin dat ze de onderlinge zwijgzaamheid nauwgezet in acht namen.

Waarom deden ze dat? Om de innerlijke bewegingen van het menselijke gemoed en de menselijke natuur beter in toom te kunnen houden en daardoor meer open te kunnen staan voor God en voor de stem van de Geest.

De stilte en de zwijgzaamheid in acht nemen, betekent in feite een oefening om de neigingen van onze gevallen menselijke natuur beter in de hand te houden. Stilte en zwijgzaamheid is dus eigenlijk een vorm van ascese. De ascese, de zelfverloochening of zelfbeheersing, heeft ook in de Karmel een belangrijke plaats en het stilzwijgen kan worden gezien als een onderdeel daarvan, een belangrijk middel om te komen tot innerlijke zelfbeheersing. Het is bijvoorbeeld een zaak van zelfbeheersing om je tong in bedwang te houden om niet onnodig te spreken. Want het gebruik van de tong wordt met name ook in de bijbeltraditie beschouwd als niet zonder gevaar. Zoals bijvoorbeeld de apostel Jacobus zegt: *“de tong is een onberekenbaar kwaad, een bandeloos euvel, vol dodelijk venijn.” (Jac. 3, 8).*

Dat betekent niet dat de tong niet ten goede gebruikt zou kunnen worden, maar het is anderzijds volgens de Schrift ook een gevaarlijk instrument. *“Wij allen,”* zegt Jacobus, *“struikelen vele malen. Wie in zijn spreken niet struikelt, is een volmaakt man.”* Met andere woorden: Iemand die in staat is zijn tong in toom houden, geeft daarmee een bewijs van innerlijke volmaaktheid. Daarom geeft Albertus in de leefregel een hele reeks teksten zowel uit het oude als uit het nieuwe testament die gaan over de stilte en over de zwijgzaamheid.

Het belang van boete en versterving

Als het dus voor het geestelijk leven van belang is om met de tong niet te struikelen, dan is het een goede zaak om onnodig spreken te beperken. En zo gold voor de monniken de stilte en zwijgzaamheid als een belangrijk middel tot boete en versterving.

Nu zijn vandaag begrippen als ascese, boete en versterving, zelfverloochening en zelfbeheersing taboe geworden, ook bij veel katholieken helaas. De tegenwoordige

mens denkt dat hij het leven van God heeft ontvangen om er alleen maar van te genieten. Zo is algemeen de overtuiging gaan heersen dat zaken als boete en versterving (ascese dus) ouderwets zijn en niet meer van deze tijd. Dat is natuurlijk een grote vergissing, want we kennen de aansporing van Jezus in het evangelie om onszelf te verloochenen: *“Wie mijn volgeling wil zijn, moet Mij volgen door zichzelf te verloochenen en zijn kruis op te nemen (Mat. 16, 24).* En Jezus zegt er nog achteraan: *“Want wie zijn leven wil redden, zal het verliezen. Maar wie zijn leven verliest om Mij nentwil, zal het vinden” (Mat. 16, 25).*

De monniken van de berg Karmel waren nog niet besmet met de hedendaagse verdorven opvattingen. Daarom kunnen wij, als wij oprecht God zoeken, ons spiegelen aan hen. Ze wilden net als de profeet Elia staan voor het aangezicht van God en niet op de eerste plaats voor het aangezicht van mensen. Zoals ook Elia van zichzelf zegt als hij koning Achab ontmoet in 1 Koningen 17 : *“Zowaar de Jahwe leeft, voor wiens aanschijn ik sta.” (1 Kon.17,1)*

Staan voor het aangezicht van God is vanaf het begin een belangrijk punt geweest in de spiritualiteit van de Karmel.

Ruimte voor God

In de Karmel gaat het zoals bekend vooral om de verbondenheid met God, speciaal in het gebedsleven. De Karmel wil ruimte geven aan God, ruimte zowel voor wat betreft tijd als plaats. Het streven van de monniken werd vooral bepaald door het voorschrift in de regel van Albertus dat luidde als volgt: *“Dag en nacht de wet des Heren overpeinzen en waken in gebed.”*

De wet des Heren overpeinzen, daarmee bedoelde Albertus het overwegen van de Schrift, het woord van God. En dag en nacht waken in gebed, daarmee verwijst Albertus naar de aansporing van de apostel Paulus: *“Bidt zonder ophouden”(1 Tess. 5, 17).*

De monniken wilden zich houden aan dat gebed zonder ophouden, niet alleen overdag, maar ook 's nachts. Ze stonden 's nachts om de drie uur op voor de zogeheten “canonieke uren”. Dat was wat wij het getijdengebed noemen van 8 keer per 24 etmaal. Dat begon 's nachts om 12 uur met de metten, om 3 uur 's nachts de lauden, 's morgens om 6 uur hadden de monniken de primen, om 9 uur de terts, 's middags om 12 uur de sext, om 3 uur 's middags de noon, 's avonds om 6 uur de vespers en om 9 uur met de complete

Overdag hielden ze in de tijd tussen die gebedsuren zich bezig met overweging. Dat kon gebeuren bijvoorbeeld onder het verrichten van eenvoudige handenarbeid. Op die manier waren de kluizenaars van de berg Karmel dag en nacht met God bezig in gebed en overweging. Hun voornaamste doel van hun leven in de eenzaamheid was stilte en gebed in een voortdurend contact met God. Zoals ook Jezus zegt in het evangelie: *“Als gij bidt, ga dan in uw binnenkamer, sluit de deur achter u en bid tot uw vader die in het verborgene is...”*

Innerlijk stil worden voor God

Over het inwendig of overwegend gebed in de Karmel is al het een en ander gezegd onder het thema “Bidden met Teresa van Avila”.

Bij het inwendig gebed gaat het erom dat we als het ware doordringen tot in de diepste geheimen van Gods hart. Dat we bezig zijn met Hem als onze Beminde en Hij zijn genade in ons hart kan laten stromen. Daarvoor moeten we ons afzonderen van alle lawaai en het vele spreken met anderen nalaten. Het gaat er in het gebed vooral om dat we innerlijk tot rust komen om de Heilige Geest de kans te geven.

De uiterlijke stilte is eigenlijk alleen maar een hulpmiddel om tot die innerlijke stilte te komen. En dat is ook de reden waarom het goed is om ons, voor zover dat mogelijk is, een tijdlang af te zonderen.

We kunnen misschien denken dat we dat niet zo nodig hebben, maar zelfs voor Jezus gold dat Hij het nodig had om zich af te zonderen voor het gebed.

Jezus en de menigte - de wonderbare broodvermenigvuldiging

We lezen in de evangeliën herhaaldelijk van Jezus dat Hij de eenzaamheid opzocht. Hoe Hij bijvoorbeeld in het midden van de nacht opstond en naar een eenzame plaats ging om er te bidden (Marc 1, 35). Dat deed Hij niet alleen 's nachts en 's morgens, maar bijvoorbeeld ook als Hij veel wonderen had verricht. Dan had Hij er behoefte aan om alleen te zijn met zijn hemelse Vader.

We lezen daarover in het evangelie bijvoorbeeld na de wonderbare broodvermenigvuldiging.

De menigte was zo enthousiast over die onverwachte wonderbare voedselvoorziening, dat ze Jezus tot koning uit wilden roepen. Maar voor Jezus was dat een reden om zich terug te trekken. Hij wist wel waarom de menigte zo massaal achter Hem aanliep, namelijk om genezing te ontvangen van hun kwalen en ziekten, om onderricht te ontvangen of op buitengewone wijze aan voedsel te komen.

Op zich genomen is dat uiteraard niet verkeerd. Jezus had medelijden met de menigte en was bereid hun talloze verzoeken in te willigen. Maar we moeten ons eens indenken wat het voor Hem zou hebben betekend als er in die grote menigte één of twee zouden zijn geweest die Hem volgden enkel en alleen om bij Hem te zijn. Dus niet alleen maar om het eigenbelang, maar om wille van Hemzelf als persoon.

We weten immers dat God liefde is. Als mens en als Zoon van God was Jezus in liefde gericht op de ander. Zoals ook de drie Goddelijke personen binnen de Drie-eenheid in liefde op elkaar zijn gericht.

Het was vanuit die liefde dat Jezus zich als mens openbaarde met een grote betrokkenheid op de medemens in liefde. En in feite is het wezen van de mens daarvan een afstraling, want God heeft de mens geschapen naar zijn beeld.

Wie bemint, zoekt het stille samenzijn met de geliefde

Wat onze menselijke liefde betreft, wij weten dat het hart van iemand die bemint onophoudelijk uitgaat naar de beminde. En dat twee geliefden steeds in elkaars nabijheid willen zijn. Ze krijgen nooit genoeg van elkaar, ze hoeven niet veel tegen elkaar te zeggen, het is alleen al genoeg om bij elkaar te zitten. Een vorm van nabijheid in stilzwijgen, die nooit leeg is, maar altijd interessant en "gevuld". Liefde is een buitengewoon krachtig samenbindend element.

Vanuit de psychologie en de psychiatrie is bekend dat de mens die liefde in zijn jonge jaren tekort komt, het niet of maar moeilijk kan redden in latere jaren. De mens wil graag bemind worden en hij heeft een onverzadigbare honger naar liefde. Dat is iets wat het menselijk hart heeft geërfd van het grote Goddelijke Hart. Want God is liefde en Hij heeft zelf ook een onverzadigbaar verlangen naar liefde en wederliefde.

Als er bij ons dan geen verlangen aanwezig is, om alleen te zijn met God in de stilte, dan komt dat omdat er ons iets ontbreekt. Dan ontbreekt het ons aan liefde voor Hem, hoewel Hij van zijn kant altijd alleen maar liefde voor ons is. Het diepste verlangen van God is dat we Hem zoeken in de stilte om met Hem samen te zijn. Om als het ware die liefde te vieren, zoals ook twee geliefden dat zoeken. Want wie liefheeft, is helemaal gericht op het geluk van de beminde.

Bij echte liefde gaat het niet om het eigen belang. Ware liefde is liefde zonder eigenbelang. Je wilt dat de beminde gelukkig is met jou, en dan ben je zelf ook gelukkig. En zo wil ook God in zijn liefde voor ons zo graag, dat wij verlangen naar Hem en graag met Hem samen zijn in de stilte. Want op die manier kan Hij ons van binnen omvormen naar zijn beeld, zelfs zonder dat we het zelf merken.

Hoe dichter we bij Hem komen, hoe meer we op Hem gaan lijken. En God weet dat dit ons ware en diepste geluk betekent.

In de vertrouwelijke omgang met Hem kan zijn goddelijke kracht naar ons toestromen. Van de liefdesrelatie met God gaan scheppende en genezende krachten uit. En in die toestand kan ons niets gebeuren en zijn we volkomen veilig en geborgen. Maar het gaat erom dat we dat zelf ook willen en ook daarnaar streven.

In stille berusting ligt uw redding (Jes. 30, 15)

Het komt namelijk niet vanzelf. Het is niet zo dat we deze liefde van nature hebben. Liefde voor God is ook geen automatisme. Daarom is het alleen willen zijn met God in de stilte ook geen automatisme.

Door de zondeval heeft de mens de liefdesverbondenheid met God verloren. Het kost ons moeite om onze liefde tot God aan te wakkeren. Sinds de zondeval is het hart van de mens van nature niet meer op God gericht. Het zijn veelal andere dingen, de uiterlijke dingen om ons heen, die ons trekken.

Daarom vervallen wij gemakkelijk in wat we kunnen noemen: de godvergetelheid: dat we God vergeten en te weinig met Hem rekenen. Dat komt ook omdat God onzichtbaar is voor onze zintuigen. We kunnen Hem niet horen spreken met onze natuurlijke oren, en we kunnen Hem niet zien met onze natuurlijke ogen. We kunnen Hem alleen maar zien met de innerlijke ogen van ons geloof en alleen horen met de oren van ons hart. Daarom is het voor ons mensen niet zo gemakkelijk om bijvoorbeeld in moeilijkheden te geloven dat God het beste met ons voorheeft, ook al begrijpen we de situatie niet. Dat is een kwestie van geloof en vertrouwen en dat is iets waar God bijzonder behagen in schept. De profeet Jesaja zegt daarover het volgende:

“Want dit zegt Jahwe, de Heer, de Heilige van Israël: In stille berusting ligt uw redding, in rustig vertrouwen uw kracht; Maar gij hebt niet gewild” (Jes. 30, 15).

Vertrouwvolle overgave

Dat is het dus de hele zaak: de mens wil dat van nature niet. In stille berusting ligt uw redding, zegt Jesaja. Maar de mens wil dat niet, hij wil niet afhankelijk zijn van God, hij wil zelf het heft in handen hebben. Hij wil direct zien en direct ervaren en niet in stille berusting en vertrouwen wachten op God.

Veel volgelingen van Jezus hebben hun werk voor Hem bedorven en de voortgang van zijn koninkrijk belemmerd door activiteit. Alle actie is gemakkelijker dan rustig wachten, zeker in het geestelijk leven.

In het O.T. vinden we daarvan ook voorbeelden. Denk maar aan Rebecca, de moeder van Jacob.

Ze meende actie te moeten ondernemen om het eerstgeboorterecht van haar lievelingszoon Jacob veilig te stellen.

Ezau, de tweelingbroer van Jacob, was namelijk de eerstgeborene en zou ook de eerste erfgenaam worden. Jahwe had al voor de geboorte van Jacob en Ezau tot Rebecca gezegd: *“Eén van de twee zal machtiger zijn: de oudste dient de jongste”* (Gen. 25, 23).

We weten hoe Jacob later door Rebecca werd aangespoord om de oude blinde Izaak om de tuin te leiden.

Rebecca vertrouwde er niet zo op, dat God zou er wel voor zou zorgen de eenmaal gegeven Godsspraak te verwerklijken. Rebecca kon niet wachten op God en ze heeft daardoor in het leven van Jacob veel ellende veroorzaakt. Ezau was zo verbolgen op Jacob dat hij hem zocht te doden en Jacob moest vluchten naar zijn om Laban in Mesopotamië. Hij kon pas na vele jaren terugkeren en moest zich daarbij diep vernederen om zich met Ezau te verzoenen (zie Genesis, Hoofdstuk 32).

Zo kunnen ook wij teveel willen handelen vanuit onszelf, vanuit onze eigen plannen en vermeende zekerheden.

We kunnen ook geneigd zijn te denken dat we God een handje moeten helpen. Maar de ware kracht is gelegen in het stille en vertrouwelijke omgang met God.

In de stilte en in de rust van de geheime schuilplaats bij God wordt ons leven als het ware verbonden met de onbegrensde krachten die er in God zijn. Daarom moeten we ons in de stilte oefenen om verbonden te zijn en te blijven met Hem, zodat zijn goddelijke kracht bij ons binnen kan stromen.

Dat is ten diepste de betekenis van de tekst van Jesaja: *“In stille berusting ligt uw redding, in stille berusting uw kracht”* (Jesaja 30, 15).

God geeft het zijn beminden in de slaap

Dat Rebecca meende God een handje te moeten helpen, dat was eigenlijk ongeloof en gebrek aan vertrouwen in God, dat Hij bij machte is zijn beloften in vervulling te brengen.

Dat wil echter ook niet zeggen dat we altijd maar met de handen over elkaar moeten blijven zitten en dan maar aannemen dat God het dan wel zal doen. Dat is weer het andere uiterste. Stilheid en vertrouwen is niet hetzelfde als niets doen. Integendeel, stilheid en vertrouwen is eigenlijk een zaak van diepe innerlijke zelfverloochening, om niet beheerst te worden door de neigingen van de gevallen menselijke natuur.

Er is wijsheid voor nodig om te onderscheiden wanneer God wil dat je wacht op Hem en wanneer je in geloof en vertrouwen moet handelen. Om dat soort wijsheid van God te ontvangen, is het belangrijk dat we God zoeken in de afzondering en in de stilte.

Dan groeit onze rust en vertrouwen in God en kan Hij spreken in ons hart ons zijn wil openbaren aangaande de dingen van iedere dag.

Die wijsheid krijgen we ook niet in één dag en alleen als we de goede gewoonte aanleren om met alle dingen naar God te gaan en Hem eerst te zoeken.

Pas dan kan God ons bij wijze van spreken de dingen moeiteloos openbaren.

Zoals ook de Psalm het zegt: *“Hij geeft het zijn beminden in de slaap”* (Ps. 127, 2).

Als de stormen woeden

Stilheid en vertrouwen betekent dat we tot het diepe besef zijn gekomen dat bij God al onze belangen veilig zijn. Ook als het stormt om ons heen of als we in ons binnenste heen en weer geslingerd worden..Denk maar aan de twijfels die ons kunnen overvallen in de omstandigheden, of de zorgen die ons kunnen bekruipen in het leven van iedere dag. Dan moeten we leren niet te rade gaan bij onze neigingen en impulsen, maar leren onze toevlucht te zoeken bij Hem.

In de storm op het meer van Genesaret was Jezus bij de discipelen in de boot en zij schreeuwden van angst, terwijl Hij lag te slapen. En Hij was het die tegen de golven kon zeggen: Wees stil! - en de wind en de zee gehoorzaamden Hem.

Als de stormen woeden in en om ons heen, dan moeten we beseffen dat de nabijheid van God het enige middel tot redding is.

We moeten leren om ons dan aan Hem vast te klampen, want Hij alleen kan ons dan innerlijk tot rust en stilte brengen. Maar dat kan alleen als we gewend zijn Hem in de stilte te zoeken en geleerd hebben in vertouwelijkheid met Hem om te gaan. Hem ook zoeken als het niet stormt; ook dan in de stilte bij Hem willen verblijven.

Maar we gunnen ons veelal niet de tijd om alleen te zijn met God. We zijn teveel bezig met de concrete dingen van iedere dag en we hebben er niet zo'n behoefte aan om te rusten bij Hem en ons te koesteren in zijn liefde.

Wat heeft de voorrang?

Moeten we ons eens voorstellen wat het voor Hem betekent als er enkele zielen zijn die er wel op uit zijn om in zijn nabijheid te zijn. Zielen die zich graag afzonderen om in de stilte met Hem alleen te zijn. Dat is het ook waartoe Johannes van het Kruis en Teresa van Avila en alle Karmelheiligen ons aansporen. Maar de hele zaak is of we dat de moeite waard vinden of niet! In ons drukke dagelijkse leven zijn we gauw geneigd te denken we dat we daar niet de tijd voor hebben.

Maar tijd hebben is veelal een kwestie van prioriteit - van voorrang: Of ik ergens tijd voor wil nemen of niet, dat is iets waar ik zelf over moet beslissen. Als ik wel tijd heb voor de krant, de t.v., om op visite of uit te gaan, gezellig kletsen met mensen - allemaal heel belangrijk en op zich ook niet verkeerd. Maar geen tijd voor God? Zoeken we God dan werkelijk?

Pater Michael Linssen, de vroegere gedelegeerde van de Provinciaal voor de Lekenorde, heeft eens gezegd: We nemen wel tijd om ons lichaam te voeden, waarom dan niet de nodige tijd nemen om geestelijk gevoed te worden? Dat is immers even noodzakelijk. Want als we in beproevingen en moeilijkheden komen, waar kunnen we dan onze steun vinden? Dan kan het zijn dat we ons radeloos voelen en denken dat God ons niet hoort, omdat we niet gewend zijn aan het innige en intieme contact met Hem.

Als we niet geleerd hebben om zijn stem te horen in de stilte, dan kunnen we ook niet verwachten dat we Hem horen in het lawaai en het rumoer van het dagelijkse leven.

God die spreekt in eeuwig stilzwijgen

De Geest van God is niet een Geest van lawaai en drukte en ook nog minder van veel machtsvertoon. We lezen in 1 Koningen 19 het verhaal van de profeet Elia, hoe hij bij de berg Horeb de heerlijkheid Gods mocht zien.

Na de ontmaskering van de afgod Baal op de berg Karmel, moest Elia vluchten voor de vrouw van koning Achab, de goddeloze koningin Isebel, die zich op hem wilde

wreken. Hij vluchtte de woestijn in en kwam terecht bij de berg Horeb. Daar kreeg Elia de heerlijkheid Gods te zien.

Er was eerst een storm, vervolgens een aardbeving en tenslotte een vuur. In de storm was Jahwe niet, in de aardbeving niet en ook niet in het vuur. Maar Jahwe was in het suizen van een zachte bries, staat er dan.

De Geest van God is de Geest van de zachte bries, niet een Geest van kracht en geweld. Zoals ook de profeet Zacharia getuigt: *“Het gebeurt niet door kracht of door geweld, maar door mijn Geest, zegt Jahwe van de grote machten.”* (Zach. 4, 5). Zo is ook het spreken van de Geest van God in ons een zwijgend spreken - Zoals Johannes van het Kruis het zegt: *“God spreekt zijn woord in eeuwig stilzwijgen - in de stilte moet het door de ziel vernomen worden”* (Spreuken nr. 21).

Als het spreken van God een zwijgend spreken is, dan wil dat zeggen dat het niet waarneembaar met onze natuurlijke vermogens. De apostel Paulus zegt dat de Geest *“in ons bidt met onuitsprekelijke verzuchtingen”*. Die innerlijke verzuchtingen van de Geest kunnen we alleen horen met ons innerlijk geestelijk oor, als dat tenminste daarin geoefend is.

Als we echt de bewegingen van God in ons binnenste willen horen, dan is daarvoor nodig dat we innerlijke stilte leren beoefenen. Anders zullen de verzuchtingen en bewegingen van de Geest ons ontgaan. Het suizen van een zachte bries is daarom ook een symbolisch beeld. Het geeft aan dat de goddelijke stem zich meestal niet uitdrukt in woorden. De stem van God wordt door ons meestal ervaren als een bijna onmerkbare bewustwording in het hart.

Die bewustwording is het resultaat van een soort diffuse, niet nader te omschrijven mededeling, die diep in ons hart Gods bedoeling kenbaar maakt, hoewel er geen stem, zelfs geen woord wordt gehoord.

Jezus spreekt

Het ligt dus allemaal heel subtiel, heel fijngevoelig. En dat is de reden waarom we stil moeten worden voor God en ons daarin ook oefenen, want als mens zijn we van nature te onrustig en te snel afgeleid om dat subtiele gebeuren in het diepst van onze ziel waar te nemen.

In dit verband werd nog een passage voorgelezen uit een boekje van twee Engelse vrouwen die dagelijks met hun tweeën in de aanwezigheid van Jezus vertoefden, samen in de stilte en in gebed.

Het boekje kan gebruikt worden als hulp bij de meditatie.

Door het contact met de Heer ontwikkelde zich in deze twee vrouwen van binnen een zekere mystieke begaafdheid. Ze merkten hoe ze langzamerhand onder de leiding kwamen van Jezus zelf, en hoe Hij in hun binnenste tot hen sprak.

Ze legden wat zij in de stilte vernamen neer in het boekje “JEZUS SPREEKT”.¹

Ik heb dat boekje een tijdlang gebruikt als uitgangspunt bij het mediteren.

Ik vond dat handig omdat er voor iedere dag staat een apart stukje in staat.

Een van die stukjes heeft als titel: “In Mijn tegenwoordigheid”.

In de tegenwoordigheid van de Heer

¹ Het besteladres voor het betreffende boekje: GAZON UITGEVERIJ= Apeldoornselaan 2 - 2573 LM Den Haag.
Tel. 070-3469729 of 3635929

Daarin spreekt Jezus over de grote waarde en betekenis van de stille tijd en van de stille en verborgen omgang met de Heer:

“Je beseft niet, dat je onder het gewicht van je zorgen bezweken zou zijn als de tijd van vernieuwing met Mij er niet was geweest. Het is niet door wat Ik zeg; het is door het contact met Mij, met Mijzelf. Het is niet zozeer het luisteren naar Mij, dan wel doordat je in Mijn tegenwoordigheid bent. Je kunt je niet voorstellen welk een versterkende en genezende kracht daarvan uitgaat.

Dat te kennen, gaat je menselijk bevattingvermogen te boven. Als iedere dag elk mens afzonderlijk of in groepsverband stil zou zijn voor Mijn aangezicht, dan zou dit de arme zieke wereld genezen.

Bedenk dat je deze stille tijd met Mij nooit moet verzuimen. Geleidelijk aan zul je naar geest, ziel en lichaam, naar Mijn beeld veranderd worden. Allen, die je zien of met je in aanraking komen, zullen door deze omgang met jou nader tot Mij worden gebracht, en langzamerhand zal de invloed zich uitbreiden.

Jullie maken één plekje op aarde tot een heilige plaats, en hoewel je moet werken en je jezelf voortdurend afmat, omdat dit momenteel je taak is die je is opgelegd, toch gebeurt het grootste werk dat ieder van jullie kan doen en doet, in deze tijd die je met Mij alleen bent. Begrijp je dat?

Weet je dat elke gedachte, ieder werk, elk gebed, ieder verlangen van de dag wordt verzameld en Mij wordt aangeboden?

O, verheug je dat Ik met je ben! Ik ben op aarde gekomen om de geestelijke omgang tussen de mens en zijn God te herstellen”.

Hieruit blijkt wel het belang van het stille verblijven in de aanwezigheid van de Heer. Hoewel het hier niet gaat om een authentieke karmeltekst, toch is het opmerkelijk hoezeer de verbondenheid met God in de stilte in dit fragment helemaal in overeenstemming is met de geest van de Karmel. Het toont ook aan wat de intieme en verborgen omgang met de Heer in de ziel kan doen.

Twaalf graden van stilte

Over de stilte in de Karmel werd vervolgens het een en ander gezegd naar aanleiding van een brochure in het Frans van veel oudere datum, afkomstig van een van de Karmels van Parijs (tegenwoordig de Karmel van Créteil) en getiteld: “Twaalf graden van stilte”.

Toevalligerwijs had Henk van de Wal een Nederlandse vertaling van deze brochure bij zich, overgenomen uit een oud Karmeltijdschrift.

De brochure is geschreven door Zr. Aimée de Jezus een verder onbekende Karmelietes bij wie, eveneens sprake is geweest een zekere mystieke begaafdheid. De omslag van het boekje vermeldt dan ook dat ze is gestorven “in geur van heiligheid.” (overleden in 1874)

Volgens Zr. Aimée de Jezus kan het innerlijk leven worden samengevat met dit ene woord: *stilzwijgen*. Heiligheid of volmaaktheid begint met stilte, zegt ze, komt tot ontwikkeling in de stilte en wordt voltooid in de stilte. Dat komt ook overeen met de tekst van Johannes van het Kruis die we hiervoor al aanhaalden: *“God spreekt zijn woord in eeuwig stilzwijgen en in stilte moet het door de ziel vernomen worden.”* (Johannes van het Kruis, Spreuken nr. 21).

De vermogens en zintuigen tot zwijgen brengen

In het boekje worden de 12 graden van de stilte beschreven: Bij de eerste stap gaat het erom weinig te spreken met de schepselen, maar veel met God.

De eerste stap is dus de zwijgzaamheid, die ook voorop stond bij de kluizenaars van de Karmel. *“De deugd van zwijgzaamheid is de school waarin de grondbeginselen worden onderwezen die voorbereiden op de vereniging met God.”*

Zonder die stilte en zwijgzaamheid ontgaat ons eenvoudigweg het spreken van God in ons binnenste.

De volgende stap is volgens Zr. Aimée de stilte in ons dagelijks doen, stilte in al ons doen en laten, in ons werken en in ons bewegen.

Dat was zoals we hiervoor al zagen, ook hetgeen de monniken van de berg Karmel beoefenden. Zij zochten de stilte en de eenzaamheid op om de stem van de Heer beter te kunnen vernemen.

De volgende graden worden gevormd door de stilte van de zinnen of zintuigen in het algemeen: het zien, het horen, het spreken; om alle uiterlijke gewaarwording tot rust laten komen. Onze zinnen moeten tot zwijgen komen: zwijgen tegenover de schepselen. Onze zintuigen zijn de poorten van de ziel, zegt Johannes van het Kruis. (B II 23, 3).

Op zich genomen zijn onze zintuiglijke vermogens niet verkeerd. We hebben ze ook nodig in ons dagelijks leven. Maar het is niet zo dat wij met de zintuiglijke vermogens in staat zijn God te zien, te begrijpen en te doorgronden. Daarom moet de ziel los komen van het zintuiglijke, om dichterbij God te kunnen naderen.

Omdat het in de Karmel niet alleen gaat om uiterlijke stilte, spreekt Zr. Aimee over de stilte en het zwijgen van het hart dat in ons innerlijk moet heersen. Het gaat hierbij om de innerlijke vermogens van de mens, het verstand en de wil, de verbeelding en het geheugen. De laatste twee uit zich in het herinnerings- en voorstellingsvermogen. Johannes van het Kruis spreekt daar ook over. Met deze innerlijke vermogens zijn we bijvoorbeeld in geestelijk opzicht in staat om te mediteren. Om te mediteren moeten we ons verstand, onze fantasie en ons voorstellingsvermogen, enz gebruiken.

Maar zo goed als we niet in staat zijn om met onze zintuigen God te zien of waar te nemen, zo min zijn we uiteindelijk in staat om met deze innerlijke vermogens God te bevatten.

Daarom moeten deze vermogens in latere stadia van het beschouwend gebed worden losgelaten. Met het verstand kunnen we uit de schoonheid van de geschapen dingen wel opmaken dat er een oneindig machtig en intelligent Wezen als Schepper moet zijn. Maar ook met dat verstand zijn we niet in staat het zijn en het wezen van God te doorgronden. Daarin schiet het te kort en daarom gaat het geloof ver boven het verstand uit. Zo zijn alle mentale en geestelijke vermogen van de mens te beperkt om God te kennen en te doorgronden. En dat is de reden waarom er een moment komt dat in het gebedsleven die vermogens moeten worden losgelaten en zelfs tot zwijgen moeten worden gebracht, wil God zijn bijzondere gebedsgenaden in ons kunnen uitstorten.

Inwendige ascese

En daarbij gaat het in feite om een soort inwendige ascese. Johannes van het Kruis beschrijft dat proces in een van zijn werken. In de bestijging van de Berg Karmel zegt hij dat we onze vermogens, wat hun activiteit betreft, moeten terugvoeren tot het niets.

(B.III, 2) Een bekende uitspraak van Johannes van het Kruis in dat verband is deze: *“Om te geraken tot het Al, moet men de weg gaan tot het niets”*. Met andere woorden: ook de inwendige vermogens van de ziel moeten daarvoor tot zwijgen worden gebracht. *“Alleen een zwijgende geest kan de zeer verheven wijsheid van God ontvangen”* (Levende Vlam 3, 37), zegt Johannes van het Kruis. Dus niet alleen een zwijgende tong, maar ook de inwendige vermogens van de ziel en van de menselijke geest moeten komen tot zwijgend luisteren.

Zr. Aimée spreekt in dat verband ook over de stilte of het tot zwijgen brengen van de affecties, de verlangens en hartstochten, de sympathieën en antipathieën. Deze vermogens of zinnen van het hart moeten tot volkomen stilte komen, want al deze menselijke vermogens zijn besmet door de zondeval.

Johannes van het Kruis spreekt in dat verband over de ontbloting of de ontleding. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de volgende uitspraak: *“In de ontbloting en de ontleding van de zinnen en van de geest bestaat de evangelische volmaaktheid.”* (levende Vlam 3, 47) De mens moet zich ontledigen van zijn eigen vermogens om God op volmaakte wijze te kunnen kennen en te verstaan.

In die ultieme stilte van de activiteit van de menselijke vermogens wordt de ziel voor God a.h.w. maagdelijk en ongerept en wordt ze tot een melodie voor de Bruidegom, zegt zr. Aimée.

In het korte bestek van deze lezing konden niet alle aspecten van het innerlijke zwijgen van de vermogens behandeld worden, zoals die door zr. Aimée en ook door Johannes van het Kruis worden besproken.

Verslag van de inleider